

QISHLOQ XO'JALIGINI "YASHIL" IQTISODIYOT ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANTIRISH

Xashimova Salima Nigmatullayevna

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti,

"Sanoat iqtisodiyoti va menejmenti" kafedrası dotsenti, i.f.n.

Annotatsiya. Hozirgi vaqtda ekologik muammolar tufayli qishloq xo'jaligi organik qishloq xo'jaligi modeliga o'tkazilmoqda. Maqolada barqaror rivojlanishni ta'minlashda organik qishloq xo'jaligining ahamiyati, mohiyati va uning o'ziga xos xususiyatlari, shuningdek, organik qishloq xo'jaligiga o'tish zarurati keltirilgan.

Kalit so'zlar: barqaror rivojlanish, qishloq xo'jaligi, resurs tejamkorligi, ekologiya, organik qishloq xo'jaligi, sof ekologik mahsulot.

Qishloq xo'jaligi yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Organik qishloq xo'jaligi amaliyot va texnologiyalari bir vaqtning o'zida atrof-muhitni degradatsiyasini oldini olish va yashil is o'rinlarini tashkil etish, smbagallik darajasini kamaytirishga yordam beradi.

Qishloq xo'jaligi O'zbekistonda asosiy iqtisodiy tarmoq hisoblanadi. U YaIMning qariyb 27 foizini tashkil etadi, mamlakatdagi jami aholining 40 foizdan ortig'ini ish bilan ta'minlaydi. Bugungi kunga qadar qishloq xo'jaligida 20 million gektardan ortiq yer, jumladan, 3,2 million gektar sug'oriladigan ekin maydonlarida aholi ehtiyojlari uchun oziq-ovqat mahsulotlari, iqtisodiyot tarmoqlari uchun zarur xomashyo yetishtirilmoqda. O'zbekistonda yillik suv iste'molidan qariyb 90 foizi qishloq xo'jaligida foydalaniladi.

2022-yilda iste'mol qilingan 39 milliard kub metr suvning 36 foizi tuproq o'zanli kanal va ariqlarda yo'qolgan. Yerlarning 70 foizi eski usulda sug'orilgani bois, 5–6 milliard kub metr suv behuda sarflanib, kollektorlarga tashlanadi.

Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirish zaruriyati umumglobal rivojlanish tendensiyalariga mos keladi. Jumladan, mamlakat aholisining qariyb 49,4 foizi qishloq hududlarida istiqomat qiladi. Mamlakatda tug'ilish darajasi yuqori (23,3 promille) va shunga mos ravishda qishloq joylarida ortiqcha ishchi kuchi mavjud. Aholining 45,5 foizini 25 yoshgacha bo'lganlar, 55 foizdan ko'prog'ini esa 30 yoshgacha bo'lganlar tashkil etadi.

Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirishda organik qishloq xo'jaligiga o'tish muhim ahamiyatga ega.

Organik qishloq xo'jaligi — biologik xilma-xillik va tabiiy resurslarni saqlab qolish bilan birga eng yaxshi ekologik tajribalarni birlashtirgan ishlab chiqarish va qayta ishlashni boshqarish tizimi hisoblanadi. Asosiy e'tibor barqaror ekotizimlarga erishish va sintetik moddalardan foydalanishni organik usullar bilan almashtirishga qaratilgan.

Zamonaviy organik qishloq xo'jaligi ilmiy yondashuv asosida rivojlantiriladi. O'simliklarni yetishtirish jarayoni, tuproqshunoslik, ozuqa yem ishlab chiqarish, chorvachilik va boshqa sohalarni intensiv "yashil texnologiyalar"ni qo'llash orqali rivojlantirish taqozo etiladi.

Organik qishloq xo'jaligini yuritishning tamoyillari 1980-yilda Xalqaro organik qishloq xo'jaligi harakati federatsiyasi tomonidan ishlab chiqilgan va quyidagilardan iborat: salomatlik, ekologiya, adolat va g'amho'rlik. Organik qishloq xo'jaligi global "yashil iqtisodiyot"ning muhim yo'nalishi sifatida dunyoning 181 mamlakatida rivojlantirilmoqda. Organik ishlab chiqarish uchun ajratilayotgan yer maydonlari yildan yilga ko'payib bormoqda.

Global kontekstda organik qishloq xo'jaligi ko'plab muammolarni hal qilishda asosiy rol o'ynaydi. Bu tuproq unumdorligini oshiradi, suv resurslarini tejaydi va issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytiradi. Iqlim o'zgarishi va biologik xilma-xillikning yo'qolishi kabi global ekologik muammolarni hisobga

olgan holda, organik qishloq xo'jaligi dunyo aholisining oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga yordam beradigan barqaror yechimlarni taklif etadi.

Yashil" iqtisodiyotning eng muhim sohalaridan biri bu barqaror qishloq xo'jaligidir, bu zamonaviy sharoitda "organik qishloq xo'jaligi" ga aylanadi. Ayni paytda qishloq xo'jaligi global dunyoning zamonaviy talablarini to'liq qondirmaydi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish organik dehqonchilik va chorvachilikni rivojlantirishda namoyon bo'lmoqda.

O'zbekistonda organik qishloq xo'jaligini rivojlantirish va ekologik toza barqaror ishlab chiqarish tizimlarini rag'batlantirish mahalliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirish va eksport salohiyatini rivojlantirishning asosiy omiliga aylanmoqda.

BMTning Oziq-ovqat va qishloq xo'jalik tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra 2050- yilga qadar jahon oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi aholi ehtiyojlariga mos ravishda 70 foizga ortadi.

Chiqindilarni qisqartirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish qishloq xo'jaligini "yashillashtirish"ning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tarmoqda yetishtirilayotgan hosilning zararkunandalar va oziq-ovqatlarni saqlash, taqsimlash, sotish bilan bog'liq holda nobud bo'lish darajasi aholi uchun zarur ishlab chiqarilayotgan ozuqa kaloriyasining deyarli 50foizini tashkil etadi.

O'zbekistonda organik qishloq xo'jaligi faol rivojlanish bosqichida va milliy va xalqaro miqyosda tobora ko'proq e'tirofga sazovor bo'lmoqda. Hukumat va FAO kabi xalqaro tashkilotlarning ko'magi sektorni kengaytirish va uning bozordagi o'rnini mustahkamlashga yordam bermoqda.

So'nggi yillarda O'zbekistonda organik qishloq xo'jaligi g'oyasi faol targ'ib qilinmoqda. Buni "Organik mahsulotlar to'g'risida"gi qonunning qabul qilinishi ham tasdiqlaydi. Mazkur Qonunning qabul qilinishi organik qishloq xo'jaligi mahsulotlari va xomashyo ishlab chiqarish tizimida munosabatlarni shakllantirish uchun huquqiy asos yaratadi.

Organik qishloq xo'jaligining afzalliklari:

tuproqni saqlash;

havo sifatini yaxshilash va iqlim o'zgarishining oldini olish;

suv resurslarini tejashsaqlash;

biologik xilma -xillikni saqlash;

ekologik barqarorlik;

inson salomatligi yaxshilash.

“Organik mahsulotlar to‘g‘risida”gi qonuni O‘zbekistonda organik qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning me‘yoriy-huquqiy bazasini yaratish maqsadida qabul qilingan.

Organik qishloq xo‘jaligi ko‘plab ekologik xizmatlarni taklif qilib, ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega..

Organik qishloq xo‘jaligi qishloq xo‘jaligi tizimini kamroq ifloslantiradi va tabiiy resurslarning tanazzulga uchrashi bilan bog‘liq holda xarajatlarini kamaytiradi.

Organik oziq-ovqat kimyoviy pestitsidlar yoki kimyoviy o‘g‘itlar yordamida ishlab chiqarilmagani yoki qayta ishlanmagani uchun tarkibida kimyoviy elementlar yo‘q va inson salomatligiga zararli ta'sir ko‘rsatmasligi mumkin. Yashil yaylovlar va almashlab ekish kabi tabiiy usullardan foydalanish xavfsiz va sog‘lom turmush tarzini ta'minlaydi.

Dunyo miqyosida organik qishloq xo'jaligi rivojlanmoqda. O‘zbekiston uchun jahon bozorida mahsulotlarning raqobatdoshligini oshiradigan organik qishloq xo‘jaligiga o'tish ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik rivojlanishining ko'plab muhim muammolarini hal qilishga yordam beradi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining "Yashil" Iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida" PQ-4477-son Qarori.

2. O‘zbekiston Respublikasining 2022 yil 25 apreldagi “Organik mahsulotlar to‘g‘risida” gi O‘RQ-766-son Qonuni.

3. TAXONOMY N. H. S. G. ESSENCE, APPLICATION AND EFFECTIVENESS //British Journal of Global Ecology and Sustainable Development. – 2024. – T. 24. – C. 84-87.

4. Xashimova S. N. et al. The Essence and Stages of Development of the Concept of "Green" Economy //International Journal of Scientific Trends. – 2024. – T. 3. – №. 6. – C. 25-32.

5. Xashimova S. Sirkulyar iqtisodiyot barqaror rivojlanish mexanizmi sifatida //YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT. – 2024. – T. 2. – №. 12.

.